

Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1 Sisukokkuvõte

Seaduse eelnõu käsitleb riigihangete vaidlusi lahendava vaidlustuskomisjoni rahastust.

Riigihanke korraldamisest tekkinud vaidlusi lahendab kohustusliku kohtuvälise organina riigihangete vaidlustuskomisjon (edaspidi VaKo). VaKo asub Rahandusministeeriumi valitsemisalas. VaKo töökoormus on vaidlustuste arvu kasvu tõttu märkimisväärselt suurenenud.

Vaidlustuskomisjoni asutamisel kavandati üksuse tegevuse kulud katta vaidlustusasjade riigilõivude arvelt. Riigilõivuseaduses (edaspidi RLS) sätestatud määrad pärinevad 2007. aastast¹ ja katavad praegu vaid 50% VaKo kolme liikme ning ühe abitöötaja tööjõukuludest. Eelnõuga taastatakse riigihangete vaidlustuste riigilõivumäärade kulupõhisus, viies lõivud vastavusse tegelike kuludega. Kuivõrd halduskohtule kaebuse esitamisel kohalduvad hankeasjas samad riigilõivumäärad kui vaidlustuse esitamiselgi, mõjutab eelnõu kõiki riigihangete vaidlusi. Samas lahendatakse 9/10 vaidlustustest VaKo-s ehk kohtusse pöördumist mõjutab eelnõu oluliselt vähem võrreldes vaidlustusmenetlusega.

Eelnõuga kavandatakse muudatused ei too kaasa ettevõtjate, inimeste või vabaühenduste halduskoormuse kasvu, sest eelnõuga ei muudeta RLS-i selliselt, et muudatustega kaasneks korralduslikke muudatusi.

1.2 Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna nõunikud Anna Poots (anna.poots@fin.ee, tel 5885 1313) ja Madina Talu (madina.talu@fin.ee, tel 5885 1418). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (virge.aasa@fin.ee, tel 5885 1439). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi personali- ja õigusosakonna keeleteoimetaja Heleri Piip (tel 5303 2849, e-post heleri.piip@fin.ee).

1.3 Märkused

Eelnõu on seotud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõuga. Eelnõu on kaudselt seotud Euroopa

¹ Edaspidi välja toodud sätted riigihanke vaidlustuse riigilõivu suuruste kujunemisest alates 2006.

1) Riigilõivuseadus (RT I 2006, 58, 439; jõustumine osaliselt 01.01.2007) § 222 lg 1: (1) Riigihanke vaidlustuse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 1000 krooni. Eduka pakkumise otsuse kohta esitatud vaidlustuse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 3000 krooni.

2) Riigilõivuseaduse muudatus (RT I 2007, 22, 114; jõustumine 01.05.2007) § 222 lg 1: (1) Riigihanke vaidlustuse esitamisel tasutakse riigilõivu: 1) 10 000 krooni, kui riigihanke eeldatav maksumus on rahvusvahelisest piirmäärast väiksem; 2) 20 000 krooni, kui riigihanke eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

3) Riigilõivuseadus (RT I 2010, 21, 107);

3) Riigilõivuseadus (RT I 30.12.2014, 1; 10.12.2014 vastu võetud) § 258 lg 1: (1) Riigihanke vaidlustuse esitamisel tasutakse riigilõivu: 1) 640 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus on rahvusvahelisest piirmäärast väiksem; 2) 1280 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

Liidu õigusdirektiivide² rakendamisega (vt seletuskirja punkt 5.2). Lisaks on eelnõu kaudselt seotud Vabariigi Valitsuse 2025–2027 tegevusprogrammi (kinnitatud 19. juunil 2025) eesmärgiga ajakohastada riigilõivud kohtumenetluses, et need oleksid rohkem seotud tegelike menetluskuludega ja toetaks seeläbi kohtutel kiiremini otsusteni jõudmist.³ Nimelt kohalduvad vaidlustuse riigilõivu määrad ka halduskohtusse kaebuse esitamisel⁴.

Eelnõuga muudetakse RLS-i redaktsiooni RT I, 08.07.2025, 66.

Eelnõu on seotud 2026. aasta riigieelarve seaduse eelnõuga.

Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamuse (riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 78 ja Eesti Vabariigi põhiseaduse § 73).

2. Seaduse eesmärk

Riigihangete vaidlusi lahendab kohustusliku kohtuvälise vaidluste lahendamise organina riigihangete vaidlustuskomisjon⁵. 2024. aasta andmete alusel lahendab VaKo 91% riigihanke vaidlustest⁶. 2023. aasta andmete põhjal jääb 97% VaKo otsustest kehtima ka pärast kohtumenetlust. Statistika näitab VaKo töö kõrget kvaliteeti, mis lisaks õiguslikule panusele aitab kiirete menetluste ja vaidluste lahendamise esimeses etapis kokku hoida riigi õigusemõistmise kulusid. Seetõttu on kõigi osapoolte huvides VaKo senisel tasemel töö jätkumine. Paraku on viimastel aastatel vaidlustuste arv märkimisväärselt tõusnud ning kasvutendents jätkub. Vaidlustuste hulga tõttu tegutseb VaKo oma võimekuse piiril. Olukorra leevendamiseks on kaks abinõud: saavutada vaidlustuste mõningane vähenemine ning luua eeldused komisjoni neljanda liikme värbamiseks. Neid kahte eesmärki riigilõivude tõstmine täidabki. Eelnõu tulemusel võib oodata põhjendamatult esitatud vaidlustuste arvu vähenemist. Samuti saab enam laekunud riigilõivude arvelt katta komisjoni tööjõukulud suuremas ulatuses kui praegu, sest kehtivate riigilõivumäärade alusel laekuvad vahendid katavad üksnes 50% VaKo personali tööjõukuludest. Ülejäänud komisjoni kulud kaetakse muudest allikatest. VaKo-s on periooditi töötanud neli liiget, kuid kahe aasta tagusel konkursil jäi üks ametikoht täitmata ning järgnenud eelarve kärpete tõttu ei värvatud neljandat liiget ka hiljem. Vaidlustuste arvu tõusu tõttu, ei saa aga 3-liikmelise komisjoniga pikemalt jätkata. Alljärgneval joonisel on näidatud VaKo-le esitatud vaidlustuste arv ühes aastas ühe liikme kohta viimasel 10 aastal.

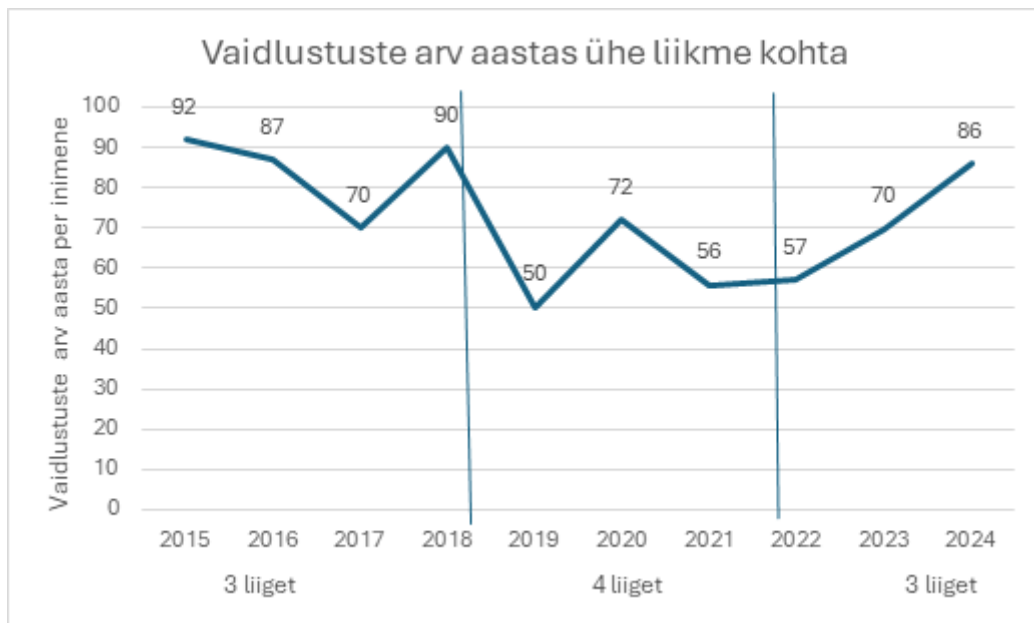
² Nõukogu direktiiv (89/665/EMÜ), nõukogu direktiiv 92/13/EMÜ ja Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ.

³ [Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm | Eesti Vabariigi Valitsus](#)

⁴ Riigilõivuseadus § 60 lg 5.

⁵ Halduskohtumenetluse seadustik § 268 lõige 1 ja riigihangete vaidlustuskomisjoni põhimäärus § 1. Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120072017001>.

⁶ 2024. a tegi VaKo 266 otsust vaidlustuste kohta, seejuures võttis menetlusse 173 vaidlustust, VaKo otsuste peale esitati kaebus halduskohtule 26 korral.

Joonis 1. Allikas: Rahandusministeerium, Vaidlustuskomisjon.

Vaidlustuste optimaalne hulk ühe liikme kohta oleks ca 70 aastat.

Arvestades eeltoodut tõstetakse menetlusökonoomia ning õigusemõistmisest huvitatud isikute suuremaks osalemiseks riigi kulude kandmisel eelnõuga riigihanke vaidlustuse esitamisel makstavat riigilõivu 100%.

Riigilõivumäärade ajakohastamisel lähtutakse riigilõivuseaduse § 4 lõikes 1 kehtestatud kulupõhimõttest.

Kehtiva seaduse kohaselt tasutakse riigihanke vaidlustuse esitamisel riigilõivu:

- 1) 640 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus on rahvusvahelisest piirmäärast väiksem;
- 2) 1280 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

Vastavalt RLS § 60 lõikele 5 tasutakse hankeasjas kaebuse esitamisel halduskohtule riigilõivu samas määras.

Praegused riigihangete vaidlustuse esitamise riigilõivumäärad kehtivad aastast 2007, mil VaKo loodi. Sellel ajal oli riigihangetes vaidlustuse esitamise riigilõiv 10 000 krooni alla rahvusvahelise piirmäära riigihankes ja 20 000 krooni üle rahvusvahelise piirmäära riigihankes. Euro tulekul arvutati riigilõivud sendise täpsusega ümber kroonidest eurodesse.

RLS redaktsioonis, mis võeti vastu 22. aprillil 2010. a ja kehtis kuni 2014. aastani, olid riigilõivumäärad järgmised:

- 1) 639,11 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus on rahvusvahelisest piirmäärast väiksem;
- 2) 1278,23 eurot, kui riigihanke eeldatav maksumus ületab rahvusvahelist piirmäära.

See tähendab, et kehtiva RLS-iga riigilõivumäärad ainult ümardati. Seega on riigihangetes vaidlustuse esitamiseks sätestatud riigilõivumäärad olnud põhimõtteliselt muutumatud rohkem kui 17 aastat, samas on märgatavalt suurenenud tööjõukulud ja muud kulud.

Lõivumäärasid tuleb tõsta, et VaKo toimingutega seotud riigilõivud kataksid senisest suuremas ulatuses komisjoni tegelikke tegevuskulusid riigihangete vaidlustuste menetlemisel. Ühtlasi soodustab see vaidlustuste läbimõeldumalt esitamist. Riigilõivude tõstmisel ei tehta erisusi

VaKo ja kohtumenetluse vahel, sest Rahandusministeeriumi andmetel ei ole hankeasja lahendamise kulud halduskohtus väiksemad. Lisaks arvestati tõsiasja, et vaidlustuste koguarvust jõuab halduskohtusse vaid 10-15% ehk ca 20-30 vaidlustust aastas ning need on enamjaolt esitatud suure maksumusega riigihangetes⁷. Samuti peeti silmas, et valitsuse tegevusprogrammi kohaselt kavandatakse kohtumenetluse riigilõivude ajakohastamist. Seega ei ole põhjust hankeasjades kehtinud lõivustamise süsteemi muuta.

Eelnõu jõustumine alates 1.01.2026 on põhjendatud, sest õiguslikult on tegemist kõigi puudutatud isikute jaoks lihtsate muudatustega, millega kohanemiseks ei vajata pikemat ülemineku aega kui eelnõuga planeeritud.

Väljatöötamiskavatsuse koostamine

Kooskõlas hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 1 lõike 2 punktiga 1 ei ole koostatud väljatöötamiskavatsust. Eelnõus märgitud muudatused on vaja teha tavapärasest kiiremini, et eelnõust tekkiv mõju, vaidlustuste mõningase vähenemise näol, jõuaks VaKo-ni võimalikult vara. Samuti on komisjoni tööjõukulude senisest suuremas osas katmine pakiline. Vastupidisel juhul võiks komisjoni neljanda liikme värbamine osutuda võimalikuks alles 2027. aastal.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist. Esimese paragrahviga muudetakse RLS-i ning teine paragrahv sätestab seaduse jõustumise.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse RLS § 258 lõike 1 punkte 1 ja 2, mille kohaselt tõstetakse riigihanke vaidlustuse esitamise riigilõivu 1280 euron, kui riigihanke eeldatav maksumus on rahvusvahelisest piirmäärast väiksem, ning 2560 euron, kui riigihanke eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

Riigihanke rahvusvaheline piirmäär jääb sõltuvalt hanke esemest ja hankija tüübist vahemikku 143 000 eurot kuni 5 538 000 eurot. Euroopa Komisjon vaatab iga kahe aasta tagant rahvusvahelised piirmäärad üle ning vajadusel muudab neid delegeeritud määrusega. Vastavalt Maailma Kaubandusorganisatsiooni riigihankelepingu kohasele arvutamismeetodile võtab komisjon kõnealuste piirmäärade väärtuste arvutamisel aluseks Rahvusvahelise Valuutafondi eriarveldusühikutes (SDR) väljendatud euro keskmise päevakursi 24 kuu pikkuse ajavahemiku jooksul, mis lõpeb 1. jaanuaril jõustuvale läbivaatamisele eelnevaks 31. augustiks.

Paragrahvi 1 eesmärk on ajakohastada riigihanke vaidlustuse riigilõivumäärad ning viia need paremasse vastavusse aja jooksul muutunud kulukomponentidega selliselt, et see aitaks katta vaidlustuste lahendamise kaasnemaid töö- ja majanduskulusid ning hoiaks ära põhjendamatute vaidlustuste esitamise (menetlusökonoomia). Lõivude tõstmise peamiseks eesmärgiks on katta riigilõivudest VaKo tööjõukulud luues eelduse komisjoni neljanda liikme värbamiseks. Alljärgnevalt hinnatakse uute riigilõivumäärade vastavust riigilõivuseaduses sätestatud kulupõhimõttele ning proportsionaalsust lõivu eest saadud teenuse maksumuse, inflatsiooni ning kitsamas tähenduses proportsionaalsuse aspektist.

3.1 Kulupõhimõte

⁷ Rahandusministeeriumi andmetel oli 2024. aastal VaKo-s vaidlustatud 258 korral riigihanket, mille eeldatavaks maksumuseks oli keskmiselt ca 7 miljonit eurot. Nende vaidlustuste, mille peale kaevati edasi halduskohtusse (24 edasi kaevatud), keskmiseks eeldatavaks maksumuseks oli ca 21 miljonit.

Riigilõivu määra kehtestamisel on üldpõhimõtteks, et kehtestatakse riigilõiv sellises määras, mis kataks vähemalt toiminguga kaasnevad kulud, kuid samas ei oleks liiga suur, ning et selle eesmärgiks ei saaks riigile iseseisva täiendava tuluallika loomine. Kavandatavate muudatuse aluseks on võetud kulupõhimõte. Selle kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toimingu tegemisega seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud. Otsesed kulud on näiteks palgafond, materjalikulu (kontoritarbed jne). Kaudsete kuludena võib välja tuua majandus- ja halduskulu (rent, elektrikulu, seadmete soetamise ja hoolduse kulu jms), arhiveerimisega seonduva kulu, juhtimis- ja raamatupidamiskulud. Kulupõhimõtet on rõhutanud ka Riigikohus⁸ leides, et RLS-i § 2 kohaselt on riigilõiv seaduses sätestatud juhul ja RLS-is sätestatud määras tasutav summa lõivustatud toimingu tegemisega kaasnevatest kuludest (kulupõhimõte). Seega on riigilõivu eesmärgiks eelkõige riigi tehtava avalik-õigusliku toimingu kulutuste täielik või osaline hüvitamine.

Nende aastate jooksul, mil RHS-i alusel riigihangete vaidlustuse esitamise riigilõivumäärad on püsinud muutumatuna (alates 2007. aasta), on oluliselt kasvanud riigi kulutused RHS-i alusel vaidlustuste menetlemisele. 2024. aastal oli kolmeliikmelise VaKo palgafondi kulu ligikaudu 330 000 eurot aastas⁹. Lisaks on aastate jooksul kallinenud kvaliteetse menetluse tagamiseks vajalikud muud kulud, sh riist- ja tarkvara arendused. Vaidlused VaKo-s on muutunud oluliselt keerukamaks. Seda ilmestab näiteks asjaolu, et kui 2010. a sisaldas VaKo otsus keskmiselt 4500 sõna, siis 2024. a juba 9278 sõna¹⁰. Vaidluste keerukuse põhjuseid on mitmeid. Peamisena võib välja tuua riigihangete endi mitmetahulisemaks muutumise. Näiteks kasutatakse parima pakkumuse väljaselgitamiseks aina enam madalaima hinna asemel kvaliteedikriteeriume. Viimastest tõusetub aga rohkem vaidluseid. Teiseks annab Euroopa Kohus riigihankedirektiividele tõlgendusi, mis sageli muudavad senist hankepraktikat tuues hankijatele lisakohustusi, mille üle saab omakorda vaielda. Näiteks kohtuasjas C-669/20¹¹ asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui hankijal tekib kahtlus, et pakkumus on põhjendamatult madala maksumusega ja teeb vastava kontrollimenetluse, on tal kohustus teha ametlikult põhjendatud otsus kõnealuse pakkumuse vastuvõtmise või tagasilükkamise kohta. Riigihangete seadus eeldas põhjendatud otsuse tegemist üksnes pakkumuse tagasilükkamise korral. VaKo lahendab RHS-ga seonduvaid vaidlusi sõltumata nende maksumusest - näiteks on VaKo pädevuses hankija poolt nn väikehankes tehtud otsusega seonduvate vaidluste lahendamine.

Riigihangete seaduse § 187 lõike 7 järgi on VaKo liikmete ametipalk võrdne maa- ja halduskohtu kohtuniku ametipalgaga. 2010. aastal oli maakohtuniku põhipalga suurusks 3380 eurot kuus.¹² 2025. aastal on haldus- ja maakohtuniku põhipalgaks 5858,49 eurot.¹³ Seega on viimase 15 aasta jooksul tõusnud maa- ja halduskohtuniku ning VaKo liikmete palgad, ligikaudu 70%. Alates 2007. aastast on tarbijahinnaindeks suurenenud 76% võrra.¹⁴ Tulenevalt

⁸ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9. novembri 2010. aasta määrus nr [3-2-1-95-10](#), p 9.

⁹ Riigi personali- ja palgastatistika. Rahandusministeerium. <https://www.fin.ee/personali-ja-palgastatistika#ametnike-palgaandmed>.

¹⁰ Arvutus on tehtud 5 otsuse näitel, mis on tehtud mais 2020 ja 2025 esitatud vaidlustuste kohta.

¹¹ Euroopa Kohtu, 15.09.2022 lahend kohtuasjas C-669/06, *Veridos GmbH v Ministar na vatreshnite raboti na Republika Bulgaria, Mühlbauer ID Services GmbH – S&T*, p 36.

¹² Kõrgemate riigiteenijate ametipalga seaduse järgi oli 2010. aastal kõrgemate riigiteenijate ametipalk 5200 eurot, maa- ja halduskohtu kohtuniku ametipalga koefitsient oli 0,65, st $(5200 \cdot 0,65 =) 3380$ eurot kuus. [Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus–Riigi Teataja](#)

¹³ Avaliku sektori statistika. Rahandusministeerium. <https://fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus-kinnisvara/riigihaldus/avaliku-sektori-statistika#ametnike-palgaandmed> Vt lisaks [Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus–Riigi Teataja](#)

¹⁴ Statistikaamet. IA021. Tarbijahinnaindeksi muutus. https://andmed.stat.ee/et/stat/majandus_hinnad/IA021/table/tableViewLayout2.

hindade tõusust on kõik VaKo majanduskulud oluliselt suurenenud. 2007. aasta tasemele jäänud riigilõivudest ei ole võimalik enam komisjoni kulusid vajalikul määral katta. VaKo viimase kolme aasta tööjõukulud¹⁵ ning riigilõivudest saadud kate on VaKo-st saadud andmetel järgmine:

Aasta	Riigilõivudest tulu	Tööjõukulud	Erinevus	Riigilõivude osakaal kuludest
2022	131 120 €	305 882 €	-174 762 €	42,87%
2023	137 500 €	311 305 €	-173 805 €	44,17%
2024	170 240 €	329 160 €	-158 920 €	51,72%

Tabel 1.

Komisjoni töö kulude suurust mõjutab VaKo töökoormuse tõus, sest vaidlustuste menetlemiseks vajatakse neljandat komisjoni liiget.

Lisaks kogukulude kasvule mõjutab riigilõivu suurust ka vaidluste arvu prognoos. Alates 2022. aastast on riigihangetes vaidlustuste esitamine olnud tõusvas trendis. Rahandusministeeriumi andmetel on võrreldes 2022. aastaga on esitatud vaidlustuste arv suurenenud üle 50% ning menetlusse võetud vaidlustuste arv ligi 35%. Sealjuures tuleb silmas pidada, et alates 2022. aastast on VaKo kolmeliikmeline (eelnevalt oli VaKo-s neli komisjoni liiget). Vaidlustuste hulka on suurendanud ka riigihangete arvu kasv. Näiteks, 2007. aastal korraldati 7398 riigihanget. 2024. aastal korraldati juba 8791 (kasvanud 19%) riigihanget.¹⁶

Eelnõuga kavandatud riigilõivudest saadud tulu katab komisjoni kolme liikme tööjõukulud. Vaidlustuste läbivaatamisega kaasnevad muud otsesed kulud ning kaudsed kulud kaetakse riigieelarvest. Järelikult on kavandatud riigilõivud kooskõlas kulupõhimõttega, sest riik ei teeni riigilõivude arvelt tulu. Sama kehtib kohtumenetluses makstavate lõivude kohta. Kui VAKO vaidlustusmenetluse keskmine pikkus oli 2024. aastal 20 päeva (vaidlustuse esitamisest kuni läbi vaatamata jätmiseni või vaidlustusmenetluse lõppemiseni), siis kohtute [menetlusstatistika](#) kohaselt oli 2024. aastal halduskohtus riigihangete asjade keskmine menetlusaeg 35 päeva ning ringkonnakohtus 38 päeva. Järelikult ei saa halduskohtus hankeasja menetlemise kulud olla kuidagi väiksemad võrreldes VaKo-ga.

3.2 Riigilõiv korreleerub teenuse maksumusega

Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium leidis kohtuasjas 3-4-1-59-14, et avalik-õiguslike toimingute riigilõivustamine on põhiseaduse tähenduses lubatud, kui toimingus sisaldub lõivu tasunud isiku jaoks vastuteene ning riigilõivuna küsitav rahasumma on mõeldud nimetatud toimingu tegemisega kaasnevate kulude katmiseks. Seejuures võrdles kohus kavandatud riigilõivumäärasid tsiviilasja menetlemise keskmise kuluga.

2024. aastal olid VaKo tööjõukulud kokku 329 160 eurot. Rahandusministeeriumi andmetel võeti menetlusse 165 vaidlustust. Ühe menetlusse võetud vaidlustuse menetlemise tööjõukuluks kujunes 1995 eurot.

Kuigi kavandatavad lõivud, 1280 eurot ja 2560 eurot, ei pruugi igal üksikul juhul olla vastavuses toimingutega kaasnevate kuludega, peavad Riigikohtu seisukohtade kohaselt lõivud

¹⁵ Riigi personali- ja palgastatistika. Rahandusministeerium. <https://www.fin.ee/personali-ja-palgastatistika#ametnike-palgaandmed>.

¹⁶ Riigihangete statistika Rahandusministeeriumi kodulehel. PowerBI: [Riigihanked | Rahandusministeerium](#)

püsima proportsioonis kuludega, mis kaasnevad riigile mingit liiki vaidluse lahendamise. Lubatav on "ristsubsideerimine", kus suurema hinnaga asjadest laekuvad lõivud aitavad katta väiksema hinnaga asjade lahendamise tegelikke kulusi (Riigikohtu otsus asjas nr 3-4-1-17-13, p 32, 37). See aitab vältida väikeste rahaliste nõuete ülemäärast lõivustamist ja tagada kaebeõiguse kättesaadavus. Samasugune lähenemine on põhjendatud ka vaidlustuste menetlemisel. Näiteks on tabelis 3 märgitud, et 2024. aastal jättis VaKo 93 vaidlustust läbi vaatamata. Nende puhul riigilõiv tagastati või seda ei makstudki, kuid komisjon pidi siiski vaidlustustega tööd tegema. VaKo andmetel kulub ühel komisjoni liikmel ühes kuus vaidlustuste tagastamisega seotud toimingutele 7,9 tööpäeva.

Arvestades 2024. aastal esitatud vaidlustusi ning uusi riigilõivumäärasid, kogutaks ühe vaidlustuse kohta riigilõivu 2039 eurot. Järelikult ei ületa kavandatud riigilõiv vastu saadava teenuse kulusid. Seletuskirja eelmises alapunktis selgitati, et kohtumenetluse kulud jäävad VaKo kuludega samasse suurusjärku.

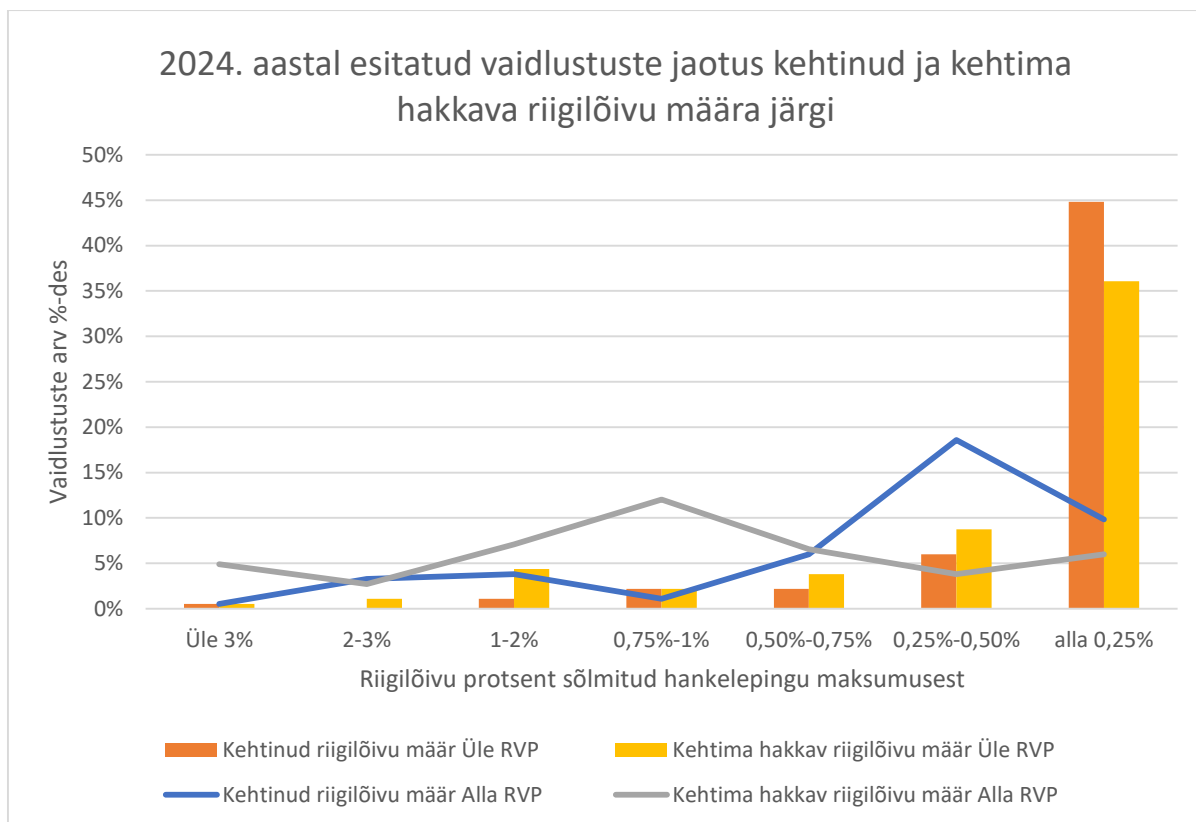
3.3 Riigilõivud on proportsioonis riigihanke eeldatava maksumusega

Euroopa Kohus leidis kohtuasjas C-61/14¹⁷, et riigihangetega seotud halduskohtumenetluses kaebuse esitamisel makstav riigilõiv, mis ei ületa 2% asjassepuutuva hankelepingu maksumusest, ei muuda riigihankeid käsitlevas liidu õiguskorras ette nähtud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või ülemäära raskeks.

Kõige madalama rahvusvahelise piirmäära puhul, mis on 143 00 eurot, moodustab uus riigilõivumäär 2560 eurot riigihanke eeldatavast maksumusest 1,79% ning kõige kõrgema rahvusvahelise piirmäära (5 538 000 eurot) korral 0,05%. Alla rahvusvahelise piirmäära riigihanke puhul (142 999 eurot) on riigilõivu 1280 eurot osakaal hankelepingu maksumusest 0,90% ning see suureneb mida väiksema maksumusega hankeleping vaidlustatakse. Täpsema ülevaate saamiseks on alltoodud tabelis esitatud viimase kolme aasta vaidlustused jaotatuna vastavalt vaidlustusega seotud hankelepingu maksumusele¹⁸.

¹⁷ 6.10.2015 [Orizzonte Orizzonte Salute vs Azienda Pubblica di Servizi alla persona San Valentino](#) p 58;

¹⁸ [Riigihangete register 6.3.1](#)

Joonis 2. 2024. aasta kõikide vaidlustuste jaotus kehtinud ja kehtima hakkava riigilõivu määra järgi. Allikas: Rahandusministeerium.

Statistika andmetel esitatakse kõige rohkem vaidlustusi suurema maksumusega riigihangetes, kus riigilõivu määr moodustab hankelepingu maksumusest 0,5% või vähem. Riigihangetes, mille vaidlustamisel moodustaks riigilõiv üle 2% (50 000 eurot ja vähem), vaidlustusi praktiliselt ei esitata.

Eeltoodust järeldub, et eelnõuga kavandatavad riigilõivu määrad on kooskõlas Euroopa Liidu kohtu praktikaga ning ei vähenda õiguskaitset ebaproportsionaalselt.

3.4 Inflatsiooni mõju riigilõivule

Rahandusministeerium hindas tarbijahinnaindeksi baasil inflatsiooni mõju riigilõivule perioodil 2014-2018 võttes aluseks trendi arvutuse (lineaarsel meetodil) ja ümardades saadud tulemuse. Ajakohastatud riigilõiv kujunes järgmiseks:

Aasta	THI muutus ¹⁹	Riigilõivu määr	
		Alla rahvusvahelise piirmäära	Üle rahvusvahelise piirmäära
2014		640	1 280
2015	-0,5%	637	1 274
2016	0,1%	637	1 274
2017	3,4%	659	1 318
2018	3,4%	682	1 363
2019	2,3%	697	1 394
2020	-0,4%	694	1 389

¹⁹ Alusandmetena on kasutatud Statistikaameti kodulehel avaldatud „Tarbijahinnaindeksi muutus“. Tarbijahinnaindeksi muutus on võetud võrdluses aastatega 2017 (2018-2024). Kättesaadav: <https://stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahandus/hinnad/tarbijahinnaindeks> 2025, 2026 ja 2027. aastate THI protsent on võetud Rahandusministeeriumi 2025 suvisest majandusprognoosist. Kättesaadav: [Faktileht rahandusministeeriumi 2025. aasta suvine majandusprognoos.pdf](#)

2021	4,6%	726	1 453
2022	19,4%	867	1 735
2023	9,2%	947	1 894
2024	3,5%	980	1 960
2025*	5,4%	1 033	2 066
2026*	3,5%	1 069	2 139
2027*	2,4%	1 094	2 190

Tabel 2.

Kõrvutades uusi riigilõivu määrasid 2027. aastani ajakohastatud riigilõivu määradega, selgub, et suurem osa määrade tõusust on põhjustatud elukallidusest. Inflatsiooni mõju hindamise tulemus tõendab riigilõivude tõstmise proportsionaalsust, sest riigilõivu nõ tegelikku määra tõstetakse vaid väheses osas, ülejäänu on ajakohastamine elukalliduse võrra.

3.5 Eelnõu vastavus põhiseadusele

Analüüsis hinnatakse, kas kavandatud riigilõivude tõus on kooskõlas põhiseaduse § 15 lõikes 1 sätestatud õigusega pöörduda kohtusse ning §-s 11 sätestatud põhiõiguste piiramise proportsionaalsuse põhimõttega.

Vastavalt RLS § 60 lõikele 5 tasutakse hankeasjas kaebuse esitamisel halduskohtule riigilõivu samas määras. Seega mõjutab eelnõu samuti õiguskaitset kohtus. VaKo andmetel jõuab kohtusse väike osa vaidlustustest. 2024. aastal näiteks 9% vaidlustuste hulgast, kokku 24 kaebust (vt Tabel 3). Järelikult on kohtumenetluse osas eelnõuga mõjutatavate isikute ring väike. Vaidlustuste ja kaebuste jagunemine eelmisel kolmel aastal oli järgmine:

Aasta	VaKo lahend	Kokku	Halduskohtu Menetluses	Ringkonnakohtu menetluses	Riigikohtu menetluses
2022	Menetlusse võetud	125	17	8	
	Läbi vaatamata	46	3		
	KOKKU	171	20 (12%)	8 (5%)	0
2023	Menetlusse võetud	142	31	16	
	Läbi vaatamata	63	2		
	KOKKU	209	33 (16%)	16 (8%)	0
2024	Menetlusse võetud	165	21	13	1
	Läbi vaatamata	93	3	2	
	KOKKU	258	24 (9%)	15 (6%)	1 (0,4%)

Tabel 3

Riigikohus on oma praktikas (nt otsus asjas nr 3-4-1-10-12, p 28) selgitanud, et kohtusse pöördumise õiguse riive tekib, kui riigilõivu tasumise kohustus takistab asja menetlusse võtmist. Samuti on Riigikohus korduvalt rõhutanud (nt otsus asjas nr 3-4-1-20-07, p 19), et kohtuliku kaitse õiguse riive legitiimne eesmärk on menetlusökoonoomia. Riigilõivude puhul väljendub see riigi püüdluses suunata isikuid mitte esitama põhjendamatuid või pahatahtlikke kaebusi, mis võivad kohtusüsteemi üle koormata.

Lisaks menetlusökoonoomiale on teiseks legitiimseks eesmärgiks riigi kulutuste osaline katmine kohtumõistmisest huvitatud isikute poolt (Riigikohtu otsus asjas nr 3-2-1-67-11, p 25.5).

Seletuskirjas on välja toodud, et eelnõu eesmärgiks on taastada kulupõhisus, mis on RLS § 4 lõike 1 alusel kehtestatud üldpõhimõte.

Põhiõiguse riive peab olema proportsionaalne, st sobiv, vajalik ja mõõdukas (Riigikohtu otsus asjas nr 3-4-1-16-08, p 29).

Riigilõivu tõstmine on sobiv abinõu, et soodustada eesmärkide saavutamist. Uued riigilõivud aitavad katta VaKo tegelikke kulusid ja suunata vaidlustajaid kaalutletumalt oma kaebusi esitama. Riigilõivude tõstmine aitab saavutada samu eesmärke kohtus. Seletuskirja tabelis 3 on näidatud kui palju on riigilõivude väärtus vähenenud inflatsiooni tõttu. Eelnõu tulemusel taastatakse riigilõivude osakaal hankelepingute maksumusest sarnasele tasemele nagu see oli lõivude esmakordsel kehtestamisel 2007. aastal.

Tabel 3 näitab, et 2022. aastast on vaidlustuste arv olnud tõusutrendis, kasvades 50% võrreldes 2022. aastaga. Läbivaatamata vaidlustusi oli 2022. aastal 46, 2023. aastal 63 ja 2024. aastal 93, mis moodustasid menetlusse võetud vaidlustustest vastavalt 37%, 44% ja 56%. See olukord näitab, et menetlusökonoomia suurendamiseks on ruumi. Järelikult on eelnõus pakutud lahendus sobiv. Riigilõivude tõstmine on vajalik abinõu, sest eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise, vähem koormava, kuid sama efektiivse meetmega. Alternatiivselt kaalusime väikehangete vaidlustes VaKo-sse pöördumise välistamist, väikehangete vaidlustele kolmanda ja madalama riigilõivu määra kehtestamist, samuti vaidlustuste menetlusaja pikendamist. Kahel esimesel alternatiivil oleks olnud VaKo tööle väike mõju, sest VaKo andmetel esitatakse alla lihthanke piirmäära hangetes ca 7-8 vaidlustust aastas. Menetluse aja pikendamine sai kooskõlastusringil kõigi osapoolte tugeva vastuseisu osaliseks. Kuivõrd menetlusökonoomia ei ole kohtuasjades esmane eesmärk, siis võib kerkida küsimus kas riigilõivu tõstmine kaebuse esitamisel on vajalik abinõu. Alternatiivina võiks kehtestada erinevad riigilõivumäärad vaidlustuse ja kaebuse esitamisel jättes praegused riigilõivumäärad kohtumenetluses kehtima. Arvestades kaebuste vähest arvu, eelistati regulatsiooni järjepidevust ning mitte sätestada erinevaid lõivu määrasid kohtuvälises ja kohtumenetluses.

Mõõdukuse hindamisel tuleb kaaluda põhiõigusse sekkumise ulatust ja intensiivsust ning eesmärgi tähtsust. Riigikohus on märkinud, et riigilõivu eesmärk ei tohi olla riigile tulu teenimine, vaid menetluskulude katmine. VaKo-l on ühe vaidlustuse lahendamise keskmine kulu 1995 eurot ja see võtab aega keskmiselt 20 päeva. Töömahust olulise osa moodustab samas ka nende vaidlustuste menetlemine, mis jäetakse läbivaatamata ning mille eest riigilõivu ei võeta, 2024. a oli läbivaatamata jäetud vaidlustusi 93 258-st esitatud vaidlustusest.²⁰ Praegused riigilõivud (640 € ja 1280 €) katavad oluliselt vähem kulusid kui on VaKo tegelikud kulud. Kavandatud uued riigilõivumäärad (1280 € alla rahvusvahelise piirmäära ja 2560 € üle rahvusvahelise piirmäära) on suunatud sellele, et katta vaidlustuse lahendamise tööjõukulud. Muud otsesed kulud ning kaudsed kulud kaetakse jätkuvalt riigi teiste vahendite arvelt. Alla rahvusvahelise piirmäära hangete puhul (1280 €) kataks lõiv üle poole tegelikust kulus, samas kui üle rahvusvahelise piirmäära hangete puhul (2560 €) ületaks see keskmist kulu, võimaldades ristsubsideerimist madalama maksumusega vaidlustuste puhul, mis on Riigikohtu poolt aktsepteeritud lähenemine. Lisaks selgitati seletuskirja punktis 3, et riigilõivu osakaal vaidlustatud hankelepingu maksumuse suhtes on mõõdukas ning ei tee takistusi õiguskaitse rakendamisel. Samad argumendid kehtivad kohtumenetluses makstavate riigilõivude kohta.

Kuigi riigilõivude määrade kehtestamisel tuleb lähtuda kulupõhimõttest, on kaudselt riigilõivude määrad seotud ka tarbijahinnaindeksi muutusega. Tarbijahinnaindeks iseloomustab tarbekaupade ja teenuste hinna muutust, mis omakorda mõjutab ka majandus- ja tööjõukulude suurenemist ja vähenemist ning seega kandub üle ka riigilõivudesse. Seletuskirja tabel 2

²⁰ Vaidlustuste esitamine ja läbivaatamine 2024. aastal. Kättesaadav: <https://fin.ee/sites/default/files/documents/2025-02/Vaidlustuste%20esitamine%20ja%20l%C3%A4bivaatamine%202024.%20aastal.pdf>

näitlikustab riigilõivude määrad suhtes inflatsiooniga. Näiteks, kui seaduseandja oleks hoidnud riigilõivu määra inflatsiooni suhtes ajakohasena, siis alates 2014. aastast, kui kehtiv riigilõivu määr viimati muudeti riigilõivuseaduses, oleks alla rahvusvahelise piirmäära riigihangetes vaidlustuse riigilõivu määr tõusnud 640 eurolt 1094 euronile ehk ligi 70% (sama ka üle rahvusvahelise piirmäära riigihangete vaidlustustes). Inflatsioon on kandunud ka ettevõtjate teenuste ja kaupade hindadesse ehk konkurentsipüsimiseks on ettevõtjad jooksvalt hinnastanud oma tegevust vastavalt majandusoludele. Järelikult vastab riigilõivu tõus majanduskeskkonnas toimunud muutustele ning jääb samale tasemele ettevõtjate majandusnäitajate muutustega. See vähendab ohtu, et riigilõivud muudavad kaebeõiguse illusoorseks ja vaidlustaja jaoks vaidlustamise mitte taskukohaseks, sest hinnatõus on viimaste aastate jooksul olnud paratamatus. Järelikult on valitud abinõu mõõdukas.

Eelnõuga ei kaasne halduskoormuse kasvu ettevõtjatele, inimestele või vabaihendustele, sest muudatustega ei kaasne korralduslikke muudatusi.

Kokkuvõttes on riive kohtuliku kaitse õigusesse legitiimsete eesmärkidega – menetlusökonoomia ja kulupõhisuse taastamine – põhjendatud ning proportsionaalne.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu omab kõrgema riigilõivumäära osas kaudset puutumust Euroopa Liidu õigusega ning ei ole sellega vastuolus.

Eelnõu Euroopa Liidu riigihangete alased õiguskaitse põhimõtted kohalduvad üle rahvusvahelise piirmäära jäävatele riigihangetele ning need põhimõtted on sätestatud järgmistes direktiivides:

- 1) Nõukogu direktiiv, 21. detsember 1989, riiklike tarne- ja ehitustööde lepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (89/665/EMÜ) (EÜT L 395, 30.12.1989, lk 33–35) ja
- 2) nõukogu direktiiv 92/13/EMÜ, 25. veebruar 1992, veevarustus-, energeetika-, transpordi- ja telekommunikatsioonisektoris tegutsevate üksuste hankemenetlusi käsitlevate ühenduse eeskirjade kohaldamisega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 76, 23.3.1992, lk 14–20),
- 3) Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2007/66/EÜ (ELT L 335, 20.12.2007, lk 31–46), millega muudeti kahte eelmainitud direktiivi.

Õiguskaitse direktiivi 89/665/EMÜ artikli 1 kohaselt on liikmesriikidel kohustus võtta tarvitusele meetmed, mis tagaksid avaliku sektori hankijate tehtud otsuste tõhusa ja eelkõige võimalikult kiire läbivaatamise. Selliste meetmete miinimumstandard on sätestatud nimetatud õiguskaitse direktiivides ning need on riigihangete seadusega üle võetud. Hankija otsuste vaidlustamise lõivustamine ei ole direktiivides reguleeritud, vaid jäetud siseriikliku õiguse otsustada.

Siiski, Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et kui mõnes valdkonnas puuduvad liidu õigusnormid, tuleb iga liikmesriigi õiguskorras menetlusautonoomia põhimõttest lähtudes kehtestada kohtusse pöördumist reguleerivad menetluseeskirjad, mille eesmärk on tagada õigussubjektidele nende õigused, kuid seda tuleb teha nii, et need ei oleks vähem soodsad kui siseriikliku õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid sarnaseid olukordi reguleerivad eeskirjad

(võrdväärsuse põhimõte) ega muudaks liidu õigusega antud õiguste teostamist tegelikult võimatuks või ülemäära keeruliseks (tõhususe põhimõte).²¹ Seletuskirja punktis 3 on selgitatud, et rahvusvahelist piirmäära ületavate riigihangete vaidlustes on uus riigilõivumäär proportsionaalne ning ei vähenda huvitatud isikute õiguskaitset.

6. Seaduse mõjud

6.1. Mõju valdkond: mõju majandusele

Sihtrühm: Hankijad ja pakkujad

Mõjutatud sihtrühma suurus on potentsiaalselt **suur**.

Mõjutab kõiki ettevõtjaid, kes osalevad või soovivad osaleda riigihangetel. Eestis on kokku juriidilisi isikuid 358 658, neist:

- 1) äriühinguid 281 672
- 2) mittetulundusühinguid ja sihtasutusi 23 960
- 3) korteriühistuid 25 268
- 4) riigi ja kohaliku omavalitsuse asutusi 1734.²²

Riigihangete registris on seisuga 07.08.2025 pakkujana registreeritud 34 258 Eestis registreeritud ettevõtjat.²³ Seega on riigihangetes pakkujana või alltöövõtjana osalenud (34 258 / 281 672 (äriühingud)) ligi 12% kõigist äriregistris registreeritud äriühingutest.²⁴ Ühe aasta jooksul osaleb riigihangetes keskmiselt 2,7% äriregistris registreeritud äriühingutest.

Eestis on ligikaudu 2500 hankijat²⁵, kellest keskmiselt 540 teevad riigihankeid iga-aastaselt.²⁶ Muudatus potentsiaalselt mõjutab kõiki hankijaid, kes osalevad vaidlustusmenetluses. Hankijateks võib pidada lisaks riigile ja kohalikele omavalitsustele ka avalik-õiguslike juriidilisi isikuid, aga ka sihtasutusi ja eraõiguslike juriidilisi isikuid, kes tegutsevad avalikes huvides.

RLS-i muudatuste mõjul muutub RHS-i alusel vaidlustuste läbivaatamise toiming sihtrühmale kallimaks.

Seega majanduslikult võivad mõjutatud olla nii üksikisikud, ettevõtted ja organisatsioonid. Muudatuse tagajärjel võivad muutuda ettevõtjate käitumisharjumused, sest riigilõivumäärade tõstmine võib mõjutada nende võimalust esitada RHS-i alusel vaidlustus. Mõju avaldumise sagedus on **väike**, sest üldjuhul on vaidlustatud riigihangete osakaal aastas väikeses tõusutrendis, kuid võrreldes riigihangete koguarvuga²⁷ pigem marginaalne. Tuginedes viimase viie aasta vaidlustuskomisjoni andmetele vaidlustatakse aastas keskmiselt 209 riigihanget.

²¹ Euroopa Kohtu 15.03.2007 lahend, *Lucio Cesare Aquino v Belgische Staat*, kohtuasjas C-3/16, punkt 48.

²² [Registri seis | e-Äriregister](#), andmed 09.09.2025 seisuga.

²³ Nende hulgas mittetulundusühingud, sihtasutused, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused, kuid marginaalses mahus.

²⁴ Mõjude hindamisel on sihtrühma suuruse määramisel arvestatud kõige negatiivsema versiooniga, nimelt iga füüsiline ja juriidiline isik võib riigihankes esitada pakkumusi, st olla pakkuja rollis. Kuid mõjude hindamise käigus on arvestatud vaid äriregistris registreeritud äriühingutega, mistõttu on arvestuslik protsent oluliselt suurem.

²⁵ Hankijaid RHS § 5 lg 2 tähenduses ning toetuse saajaid.

²⁶ Rahandusministeeriumi andmetel on alates 2018. aastast riigihangete registris korraldanud ligi 2500 hankijat riigihankeid. Samas aktiivselt tegutsevaid hankijaid, kes ühtlasi ei ole ka toetuse saajad on pisut alla 1300. Andmete allikaks on riigihangete registri statistika.

²⁷ 2024. aastal avaldati 8791 riigihanget, millest vaidlustati 228 (umbes 2,6% kõikidest riigihangetest).

Vaidlustusi esitatakse aastas keskmiselt 155 erineva ettevõtja poolt. Seega tõenäosus, et ettevõtja vaidlustab hankija otsuse riigihankes on 3%.

Mõju ulatus on **keskmine**, sest võivad kaasneda muudatused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavalt ei kaasne nendega kohanemiskulusi, sest toimingud, mille eest peavad pakkujad ja hankijad tasuma riigilõivu ja riigilõivu tasumise käik on sama. Isikud ei pea midagi uut juurde õppima, vaid arvestama lisaväljaminekuga. Pakkujate käitumine võib muutuda, kuna üldist hinnatõusu arvestades võib neil olla raske suurenenud riigilõivu tasuda ja nad võivad loobuda vaidlustamisest või üleüldse riigihankes osalemast. Hankijate käitumine võib muutuda õiguskaualekamaks ja otsused olla paremini põhjendatud, sest vaidlustuse rahuldamise korral, tuleb hankijal riigilõiv hüvitada.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **keskmine**. Riigilõivu määra suurendamine on sihtrühmale pigem negatiivne, sest ollakse harjunud väiksema summa eest vaidlustusi VaKo-le esitama. Võivad kaasneda muudatused sihtrühma käitumises, sest kui teenus on liiga kallis, võivad osad senised teenuse kasutajad sellest loobuda. See võib tähendada, et pakkujad vaidlustavad hankija otsuseid vähem. Väheneb pakkujate õiguskaitse kindlus. Teisalt võivad muudatuse tulemusel tõusta pakkumuste hinnad, sest riigihankes osalemise sh vaidlustusmenetluse kulu kandub paratamatult ettevõtjate hindadesse üle.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatuse mõju ei ole oluline, kuigi pakkujatel võib esineda teatud määral käitumisharjumuste muutumine ja õiguskaitse vähenemine. Mõju on ka hankijatele, kes peavad eksimuste korral arvestama suurema riigilõivu hüvitamisega vaidlustajale, millega kaasneb ebasoovitava mõju risk. Samas on see risk maandatav korrektse riigihanke korraldamisega. Korrektselt korraldatud riigihanked saavad ka vähem vaidlustatud.

6.2. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele

Sihtrühm: riigihangete vaidlustuskomisjon

Mõjutatud sihtrühma suurus on **väike** võrreldes riigiasutuste koguarvuga. Kavandatav muudatus puudutab VaKo liikmeid.

Mõju ulatus on **väike**, kuna mõjutatud sihtrühma tegevustes ei muutu midagi olulisel määral. Juba kehtiva seaduse järgi tuleb RHS-i alusel vaidlustuse esitamise eest tasuda riigilõivu ja asutus, kellele vaidlustus esitatakse (riigihangete vaidlustuskomisjon) peab kontrollima riigilõivu tasumist. Muudatus puudutab üksnes riigilõivu suurust ning sellega ei kaasne riigihangete vaidlustuskomisjonile kohanemiskulusi ega töökoormuse kasvu. Kui vaidlustuse esitamisel ei ole tasutud riigilõivu või on tasutud vähem kui nõutud, on tegemist vaidlustusega, mis tagastatakse puuduste kõrvaldamiseks, puuduse kõrvaldamata jätmisel, jääb vaidlustus läbivaatamata. Riigilõivu muutmisega ei kaasne vaidlustuskomisjoni töötasu kasvu. Muudatuse eesmärgiks on tagada vaidlustuskomisjoni majandustegevuse ja töötasude kulukomponentide katmine.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Muudatuse tõttu võib esialgu suurenda selgitusvajadus, sest hankijatel ja pakkujatel võib uute riigilõivumäärade kohta olla rohkem küsimusi või esitatakse puudustega vaidlustusi, mis tagastatakse vaidlustajale. Vaidlustuskomisjoni liikmed peavad edaspidi enne RHS-i alusel vaidlustuse menetlusse võtmist kontrollima, kas riigilõiv on tasutud kehtiva määra kohaselt. Viimast peavad nad tegema juba praegu. Seega ei mõjuta muudatus liikmete töö olemust.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel ei ole koormavat mõju. Seega ei ole mõju oluline.

7. Seaduse rakendamise seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõukohase seaduse jõustumisel ei ole eeldatavaid kulusid. Riigi tulud tõusevad riigilõivumäärade tõstmise arvel. Eeldades, et riigilõivu tõstmise järel vaidlustuste arv ei jätku kasvamist, vaid jääb samale tasemele nagu 2024. a (165 menetlusse võetavat vaidlustust) ning et vaidlustatud hangetest alla ja üle rahvusvahelise piirmäära hangete osakaal jääb samaks (47% on üle rahvusvahelise piirmäära, 53% alla rahvusvahelise piirmäära) on prognoositav tulu järgnevatel aastatel kokku ca 310 000 eurot, mis on 144 500 euro võrra rohkem kui laekus 2024. a vaidlustuste läbivaatamise eest tasutud riigilõivuna. Haldus- ja ringkonnakohtutele esitati 2024. aastal kokku 41 kaebust, millest 27 üle ja 14 alla rahvusvahelise piirmäära hangetes. Sarnase kaebuste hulga ning jagunemise suhte puhul on kohtuasjade riigilõivude prognoositav tulu ca 87 000 eurot, mis on 43 500 euro võrra suurem kui 2024. aastal.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks ei ole vaja kehtestada uusi ega muuta olemasolevaid rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Seadus on planeeritud jõustuma 1. jaanuaril 2026, et hankijatel ja pakkujatel oleks aega muudatusega kohaneda ning planeerida vaidlustamisega kaasnevaid suuremaid kulusid.

10. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu saadeti kooskõlastamiseks ministeeriumidele ning arvamuse avaldamiseks Audiitorkogule, Eesti Arhitektide Liidule, Eesti Ehitusettevõtjate Liidule, AS-le Eesti Energia, Eesti Tervisekassale, Eesti Haiglate Liidule, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Kinnisvara Korrashoiu Liidule, Eesti Kindlustusseltside Liidule, Eesti Maksu- ja Tolliametile, Eesti Turismifirmade Liidule, Eesti Töötukassale, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Väike- ja Keskliste Ettevõtjate Assotsiatsioon MTÜ-le, Elering AS-le, MTÜ-le Korruptsioonivaba Eesti, Eesti Ravimitootjate Liidule, Registrite ja Infosüsteemide Keskusele, Rektore Nõukogule, Riigi Kinnisvara AS-le, Riigi Tugiteenuste Keskusele, Tallinna Tehnikaülikoolile, Tallinna Ülikoolile, Tartu Ülikoolile, Tervise Heaolu ja Infosüsteemide Keskusele. Kooskõlastamise käigus esitatud märkuste ja arvamustega arvestamise tabel (kooskõlastustabel) on esitatud seletuskirja lisas. Kõik isikud, kes esitasid arvamusi, ja nende arvamused, on toodud välja kooskõlastustabelis. Tabelis märkimata jäänud isikud arvamusi ei esitanud. Eelnõu esitati Justiits- ja Digiministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi kaudu.

Algatab Vabariigi Valitsus 23. septembril 2025. a

(allkirjastatud digitaalselt)

Valitsuse nõunik